

Hyvä raportointitapa

Neuvoja kolmannen sektorin läpinäkyvään raportointiin

Sisältö

Hyvä raportointitapa	4
Johdanto	5
01 Raportoi sidosryhmille – laadi vuosikertomus	6
02 Huomioi eri sidosryhmien intressit	7
03 Kuvaa toiminta ja tavoitteet selkeästi	8
04 Kerro toiminnan rahoituksesta – yhdistä toiminta-ajatus lukuihin	9
05 Esitä taloudellinen asema selkeästi	10
06 Varmista, että tilinpäätös ja toimintakertomus ovat kirjanpitolain mukaisia	11
07 Kuvaa konsernin rakenne ja toimintaperiaatteet	12
08 Ole huolellinen tilintarkastuskertomuksen kanssa	13
09 Raportoi johtamisesta, organisaatiosta ja valvonnasta	14
10 Keskity olennaisten asioiden raportointiin	15
11 Pyri kirjoittamisessa selkeyteen ja yksinkertaisuuteen	16
12 Käytä diagrammeja, taulukoita ja graafeja	17
13 Havainnollista kuvituksella	18
14 Hyödynnä uusia ajatuksia ja näkymiä	19
15 Suunnittele sidosryhmäraportin jakelu	20
Lisätietoja	21
Avoin raportti -kilpailu	22

Hyvä raportointitapa

- Kerro toiminnan tarkoitus ja päämäärät sekä toimintaa ohjaavat arvot.
- Kerro, miten toiminnan tavoitteet ovat toteutuneet raportointijaksolla.
- Kerro selkeästi, miten toiminta on rahoitettu ja miten varat on käytetty.
- Yhdistä toiminnan ja rahoituksen kuvaus tilinpäätöksen lukuihin.
- Esitä tuloksen muodostuminen riittävän yksinkertaisesti.
- Mieti kenelle kirjoitat. Huomioi sidosryhmien eri tarpeet ja keskity olennaisiin asioihin.
- Kirjoita selkeästi ja yksinkertaisesti niin, että kaikki ymmärtävät.
- Käytä graafeja, taulukoita ja tunnuslukuja apuna.
- Havainnollista tekstiä kuvituksella.
- Huolehdi raportin saatavuudesta esimerkiksi internet-sivuilla.

Johdanto

Kolmannen sektorin¹ asema suomalaisessa yhteiskunnassa on merkittävä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan palvelutuotannossa, kulttuuri- ja sivistystoiminnassa sekä urheilu- ja harrastustoiminnassa. Rekisteröityjä yhdistyksiä on Suomessa pitkälti yli sata tuhatta ja säätiöitäkin lähes kolme tuhatta.

Yleinen kiinnostus aatteellisia yhdistyksiä ja säätiöitä kohtaan on viime aikoina lisääntynyt muun muassa niiden varainhankintaan liittyneiden väärinkäytösten vuoksi. Myös yksityisen kilpailun mukaantulo aatteellisten yhdistysten ja säätiöiden perinteisesti harjoittamaan palvelutoimintaan on lisännyt kiinnostusta. Julkisilla avustuksilla rahoitettu aatteellisena pidetty toiminta on useissa tapauksissa muuttunut kilpailujen palvelujen tuottamiseksi ja myymiseksi.

Kilpailu kolmannen sektorin rahoituksesta kiristyy, kun yritysten yhteiskuntavastuu hakee muotojaan ja kolmannen sektorin toimijat etsivät uusia rahoituksen tukipilareita. Luottamus rahoittajiin rakennetaan tässä uudessa tilanteessa läpinäkyvällä toiminnalla ja selkeällä raportoinnilla varojen hankinnasta sekä niiden käytöstä.

Koska rahoittajien – kuten avustusten antajien, lahjoittajien sekä jäsenten – ja median kiinnostus aatteellisten yhteisöjen ja säätiöiden toimintaan ja talouteen on viime vuosina kasvanut merkittävästi, on aatteellisten yhteisöjen ja säätiöiden tiedottaminen sekä taloudellinen raportointi muuttunut aikaisempaa ammattimaisemmaksi. Järjestämällä vuotuisen Avoin raportti -kilpailun haluamme olla mukana kannustamassa kolmannen sektorin toimijoita raportoimaan läpinäkyvästi ja laadukkaasti.

Kilpailussa kiinnitetään erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Kuvaus toiminnasta on selkeä, helppolukuinen, avoin ja informatiivinen kuvaus toteutuneesta toiminnasta, päämääristä ja tavoitteista.
- Tilinpäätös on tehty voimassa olevien sääntöjen mukaisesti ja se antaa oikeat sekä riittävät tiedot toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.
- Raportointi julkisesta rahoituksesta, erityisesti julkisten keräysten tuotoista, antaa riittävät tiedot varojen käytöstä ja keräysten kustannuksista.
- Julkaisun visuaalinen toteutus on toimiva ja jakelu tarpeeksi kattava.

Olemme koonneet tähän julkaisuun joitakin yleisluonteisia raportointineuvoja, jotka perustuvat sekä asiantuntijoidemme laajaan kokemukseen toimialalta että Avoin raportti -kilpailusta saamiimme kokemuksiin.

[Jan Holmberg](#)
[Toimitusjohtaja](#)
[PricewaterhouseCoopers Oy](#)

¹Kolmannella sektorilla tarkoitetaan suomalaisessa yhteiskunnassa pääasiassa yhdistyksiä ja säätiöitä. Usein myös muunlainen organisoitunut kansalaistoiminta mielletään osaksi kolmatta sektoria.

01

Raportoi sidosryhmille – laadi vuosikertomus

Useat yhdistykset ja säätiöt laativat virallisen, kirjanpitolain edellyttämän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen lisäksi sidosryhmille tarkoitetun laajemman kertomuksen toiminnasta, tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tätä asiakirjaa kutsutaan usein vuosikertomukseksi tai vuosikatsaukseksi. Käytämme tässä ohjeistuksessamme asiakirjasta myös nimitystä raportti tai sidosryhmäraportti.

Vuosikertomukseen sisällytetään yleensä tilinpäätös tai sen lyhennelmä. Siihen voidaan liittää myös kirjanpitolain edellyttämä toimintakertomus, jos sellainen on laadittu. Vuosikertomuksen ja toimintakertomuksen ero on se, että toimintakertomuksen sisältö on rajoitettu lainsäädännön edellyttämiin informaatiovaatimuksiin.

Sidosryhmäraportti on talouden kuvausta laajempi kertomus yhdistyksen tai säätiön toteutuneesta toiminnasta, toiminnan periaatteista ja päämääristä sekä mm. toiminnan yhteiskunnallisesta merkityksestä. Raportin avulla voidaan osoittaa, että järjestö

on luotettava kumppani ja tekee sen, minkä lupaa, avoimesti. Läpinäkyvyys on olennaista myös yksittäisen lahjoittajan kannalta. Ennaltaehkäisevä avoimuus tuo turvaa ja uskottavuutta myös potentiaaliselle lahjoittajalle.

Sidosryhmäraportoinnin kulmakivet ovat selkeys ja ytimekkyys sekä eri kohderyhmien huomioiminen. Tekstiä on hyvä havainnollistaa kuvin ja graafein. Myös raportointi toiminnoittain selkeyttää toiminnan kuvausta. Vuosikertomuksen tulisi olla saatavilla yhdistyksen/säätiön internet-sivuilla.

Huomioi eri sidosryhmien intressit

Vuosikertomuksen laatijan on huomioitava, että vuosikertomus on ennen kaikkea sidosryhmille kohdistettu kuvaus toteutuneesta toiminnasta ja sen rahoituksesta, toiminnan periaatteista ja päämääristä sekä mm. toiminnan yhteiskunnallisesta merkityksestä. Kolmannen sektorin toiminnasta ovat kiinnostuneet erilaiset sidosryhmät, jotka käyttävät tietoja eri tarkoituksiin, toisinaan myös päätöksenteon perustana. Sidosryhmäraportin laatijan onkin tärkeätä tunnistaa raportin kohde-ryhmät ja se, mikä tieto on niille tärkeää.

Raportin sisältöä suunniteltaessa ota huomioon muun muassa seuraavien sidosryhmien informaatiotarpeet:

- jäsenet, jotka haluavat tietää, mitä yhdistyksessä tapahtuu, miten heidän jäsenmaksunsa käytetään ja miten yhdistys on vuoden aikana toteuttanut toiminta-ajatustaan
- lahjoittajat, jotka ovat kiinnostuneita siitä, miten yhdistys/säätiö on käyttänyt lahjoitettuja varoja, miten se on ottanut huomioon toivomukset varojen käyttämisestä ja miten lahjoitus on tukenut yhdistyksen/säätiön toiminta-ajatusta
- potentiaaliset lahjoittajat ja jäsenet, jotka haluavat tietää yhdistyksen/säätiön toiminnan tavoitteet ja sen, miten tavoitteisiin pyritään tulevaisuudessa
- sponsorit, jotka seuraavat yhdistyksen/säätiön toimintaa arvioidakseen, onko sponsorointivarat käytetty hyödyllisesti ja tarjoaako yhdistys/säätiö riittävän kiinnostavan ja eettistä tarkastelua kestävän sponsorointikohteen
- avustuksia myöntävät viranomaiset, jotka edellyttävät usein selvityksiä myönnettyjen avustusten käytöstä ja tarkastelevat yhdistyksen/säätiön vuosikertomusta tästä näkökulmasta
- apurahansaajat, jotka ovat kiinnostuneita esimerkiksi apurahojen myöntämisperiaatteista ja toiminnan jatkuvuudesta
- henkilökunta, joka on kiinnostunut toiminnan jatkuvuudesta ja esimerkiksi suunnitelluista henkilöstön kehittämishankkeista
- palvelujen ostajat, jotka ovat kiinnostuneita palvelun laadukkuudesta ja laadun säilymisestä, mutta myös siitä, miten yhdistyksen/säätiön toimintaperiaatteet sopivat ostajan eettisiin periaatteisiin
- lainanantajat, erityisesti pankit, jotka seuraavat rahoitusriskejään
- tiedotusvälineet, jotka seuraavat, miten kolmas sektori harjoittaa toimintaansa ja hoitaa tehtävänsä.

Säätiöiden tulee erityisesti ottaa huomioon patentti- ja rekisterihallitus, joka valvontatehtävää suorittaessaan haluaa tietää, mitä säätiössä on tehty, paljonko rahaa on käytetty ja mikä säätiön taloudellinen asema on.

Kuvaa toiminta ja tavoitteet selkeästi

Yhdistysten ja säätiöiden julkinen rahoitus edellyttää avointa ja läpinäkyvää raportointia toteutuneesta toiminnasta ja toiminnan tavoitteista. Toisin kuin kaupallisten yhteisöjen, aatteellisten yhteisöjen ja säätiöiden ensisijaisena tavoitteena ei ole tuottaa voittoa, vaan toteuttaa säännöissä määrätty aatteellinen tehtävä.

Sidosryhmäraportoinnista tulee käydä selkeästi ja ymmärrettävästi ilmi yhdistyksen tai säätiön toiminnan tarkoitus, mitä yhdistys/säätiö tekee ja miksi, millaisia tavoitteita sillä on, miten tavoitteisiin pyritään, kuinka yhdistys/säätiö on toiminnassaan onnistunut ja miten asioita viedään eteenpäin. Raportoinnissa on hyvä peilata yhdistyksen/säätiön toiminnan kehittymistä sääntöihin ja asetettuihin tavoitteisiin nähden. Mikäli mahdollista, tulisi tavoitteiden saavuttaminen esittää mitattavissa olevin kriteerein.

Raportoinnin avulla voidaan muun muassa selvittää, miten yhdistys on vaikuttanut jäsentensä hyväksi; missä toimikunnissa se on ollut mukana tai mitä

lakialoitteita se on tehnyt. Apurahasäätiön vuosikerptomuksessa taas selvitetään jaettujen apurahojen kohteita verrattuna säätiön säännöissä määritettyihin periaatteisiin.

Kestävän kehityksen raportoinnin peruseriaatteisiin kuuluu, että sidosryhmäraportoinnissa selostetaan myös toiminnan sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia sekä omaa organisaatiota, henkilöstöpolitiikkaa ja suhteita sidosryhmiin.

04

Kerro toiminnan rahoituksesta – yhdistä toiminta-ajatus lukuihin

Toiminta-ajatuksen toteuttaminen ja toiminnan ylläpitäminen vaativat rahaa. Toiminnan ja tavoitteiden kuvaamisen lisäksi vuosikertomuksesta tulee käydä ilmi myös toiminnan kustannukset ja rahoitus. Raportissa tulee selvittää, minkä verran rahaa on käytetty ja mihin tarkoituksiin. Tuloksesta ja rahoituksesta voidaan raportoida liittämällä vuosikertomukseen tuloslaskelma tai sen lyhennelmä sekä tuloksen muodostumista käsittelevä selostus. Yleensä taloudellisesta tuloksesta ja rahoituksesta on kuitenkin tarpeellista raportoida tuloslaskelmaa tarkemmin, esimerkiksi liittämällä rahamääräisiä mittareita toiminnan kuvauksen yhteyteen. Näin toiminta-ajatus saadaan yhdistettyä lukuihin.

Usean yhdistyksen ja säätiön toiminta rahoitetaan julkisin avustuksin. Vaikka rahoittajalle tehdään erilliset, usein hyvinkin yksityiskohtaiset selvitykset toiminnasta, on julkisten varojen käyttö raportoitava riittävän yksityiskohtaisesti myös vuosikertomuksessa.

Suuri osa yhdistyksistä rahoittaa toimintansa lähes yksinomaan jäsenmaksuilla. Jäsenhankinnassa yhdistys sitoutuu tiettyyn määrittelemäänsä tehtävään ja on velvollinen lunastamaan annetut lupaukset toiminnassaan. Vuosikertomuksen avulla yhdistys raportoi jäsenkunnalle, miten toimintasuunnitelmassa esitetyt tavoitteet ovat toteutuneet ja mitä toiminta on maksanut.

Apurahasäätiöiden toiminta rahoitetaan yleensä sijoitusten tuotoilla ja lahjoituksilla. Raporteissa esitetään usein varojen sijoituskohteet, saatu tuotto ja uudet lahjoitukset sekä se, paljonko apurahoja on annettu ja mihin kohteisiin. Hyvässä vuosikertomuksessa voidaan lisäksi selostaa sijoituspolitiikan peruseriaatteet ja apurahojen jakoon liittyvät ohjeistukset.

Erityisesti niiden yhdistysten ja säätiöiden, joilla on paljon omaisuutta tai merkittäviä investointeja, on syytä raportoida myös toiminnan kassavirrat, vaikka kirjanpitolaki ei edellytäkään erillisen rahoituslaskelman laatimista.

Yleisellä tasolla voidaan sanoa, ettei varainhankintakampanjoiden raportointi ole Suomessa ollut riittävän avointa. Ainakin keräyssummat sekä varojen käyttö tulisi raportoida ja ottaa näin huomioon lahjoittajan näkökulma. Myös informaatio varainhankinnan eettisistä periaatteista ja varainhankinnan sekä muun toiminnan sisäisestä valvonnasta lisäisi luotettavuutta.

Vaikka virallisessa tilinpäätöksessä luvut esitetään sentin tarkkuudella, on epävirallisissa raporteissa selkeyden vuoksi luvut syytä esittää yhdistyksen/säätiön koosta riippuen esimerkiksi tuhannen euron tarkkuudella.

Esitä taloudellinen asema selkeästi

Vaikka sidosryhmäraporttiin ei liitettäisikään virallista tilinpäätöstä kokonaisuudessaan, on siinä syytä olla yhdistyksen/säätiön taloudellista asemaa kuvaava tase tärkeimpine liite- ja lisätietoineen. Tärkeitä taloudellista asemaa kuvaavia lisätietoja ovat muun muassa yhdistyksen/säätiön vastuut, sijoitusomaisuuden käypä arvo sekä omaisuuserien jakautuminen aatteellisessa käytössä olevaan käyttöomaisuuteen ja toisaalta sijoitusomaisuuteen. Sijoitusomaisuus on omaisuutta, joka ei ole aatteellisen toiminnan käytössä, vaan sen tuotoilla rahoitetaan aatteellista toimintaa. Mahdollinen (vähäisen) liiketoiminnan käytössä oleva omaisuus tulee myös esittää.

Tase kertoo rahan lähteet ja käytön tietynä ajankohdana, tilikauden viimeisenä päivänä. Rahan lähteitä ovat velat ja oma pääoma, ja nämä esitetään taseen vastaavaa -puolella. Mihin rahat ovat sitoutuneet tänä ajankohtana, selviää taseen vastattavaa -puolelta. Selvitystä kaivataan erityisesti silloin, kun järjestöllä on kokoonsa tai toimintaansa nähden paljon velkaa.

Rahojen riittävytydellä toiminnasta aiheutuvien menojen kattamiseen, puskurilla, on tärkeä merkitys. Taloudellisen aseman kehittymisen arviointia helpottaa

mm. kassabudjetista kertominen. Erityisesti silloin, kun yhdistyksen tai säätiön taloudellinen asema on heikko, on syytä selvittää, miten toiminta pystytään tulevaisuudessa rahoittamaan. Myös silloin, kun taloudellinen tilanne on hyvä, on syytä selvittää, miksi hyvä taloudellinen tilanne on välttämätön yhdistyksen/säätiön toiminnan jatkumisen kannalta ja/tai mihin tuleviin investointeihin tai tapahtumiin tai toimintaan liittyviin riskeihin on hyvällä kassatilanteella varauduttu.

06

Varmista, että tilinpäätös ja toimintakertomus ovat kirjanpitolain mukaisia

Kaikki yhdistykset ja säätiöt ovat kirjanpitovelvollisia. Ne ovat myös velvollisia laatimaan kirjanpitolain ja -asetuksen vaatimukset täyttävän tilinpäätöksen, joka sisältää tuloslaskelman ja taseen sekä liitetiedot. Kirjanpitolain mukaan suurimpien yhdistysten ja säätiöiden on sisällytettävä tilinpäätökseensä myös kirjanpitolain mukainen toimintakertomus.

Vuosikertomukseen sisällytetään usein tilinpäätös tai sen lyhennelmä. Mikäli tilinpäätöksestä julkaistaan vuosikertomuksessa lyhennelmä, tulee kirjanpitolain mukaan mainita, että kyseessä ei ole kirjanpitolain mukainen virallinen tilinpäätös. Vuosikertomukseen voidaan sisällyttää myös kirjanpitolain mukainen toimintakertomus, mikäli tällainen on laadittu.

Lyhyesti toimintakertomuksesta

Toimintakertomuksella tarkoitetaan kirjanpitolain mukaiseen tilinpäätökseen sisältyvää raporttia toiminnasta. Toimintakertomuksen laatimisperusteet ja sisältövaatimukset perustuvat kirjanpitolakiin, kirjanpitolautakunnan ohjeisiin ja säätiölakiin.

Yhdistys

Käytännössä kaikissa yhdistyksissä laaditaan jokin kertomus toiminnasta, koska jäsenet tai muut sidosryhmät sitä tarvitsevat. Usein myös yhdistysten säännöt edellyttävät kertomuksen laadintaa. Kirjanpitolautakunnan ohjeen mukaan niin sanotun pienen yhdistyksen, joka ei laadi kirjanpitolain edellyttämää toimintakertomusta, tulisi selvyuden vuoksi nimetä toiminnasta kertova asiakirja joksikin muuksi kuin toimintakertomukseksi, esimerkiksi vuosikertomukseksi.

Säätiö

Säätiölain mukaan säätiöiden on aina laadittava toimintakertomus. Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen mukaan niin sanotun pienen säätiön, joka ei laadi kirjanpitolain tarkoittamaa toimintakertomusta, tulisi nimetä toimintakertomuksensa selvyuden vuoksi ”säätiölain edellyttämäksi toimintakertomukseksi”.

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätökseen on liitettävä toimintakertomus, mikäli sekä päättyneellä että sitä

välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt vähintään kaksi seuraavista rajoista:

01 liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7 300 000 euroa

02 taseen loppusumma 3 650 000 euroa

03 palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä.

Säätiöiden on säätiölain mukaan laadittava toimintakertomus, josta tulee pääpiirteittäin käydä ilmi, millä tavoin säätiö on toiminut tarkoituksensa toteuttamiseksi tilikauden aikana (säätiölaki 11 §).

Kirjanpitolain mukaan toimintakertomuksessa on arvioitava kirjanpitovelvollisen toiminnan laajuuteen ja rakenteeseen nähden tasapuolisesti sekä kattavasti merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä. Myös liiketoiminnan kehittymiseen vaikuttavat seikat sekä taloudellinen asema ja tulos tulee arvioida. Hyvässä toimintakertomuksessa selostetaankin riittävällä tarkkuudella tilikauden tuloksen muodostumiseen ja taloudelliseen asemaan vaikuttaneita seikkoja; tuloksesta ja taloudellisesta asemasta muodostuvaa kuvaa ei ole jätetty vain tuloslaskelman ja taseen varaan.

Liiketoiminnan, taloudellisen aseman ja tuloksen ymmärtämiseksi arviosta tulee käydä ilmi myös keskeisimmät tunnusluvut sekä muut tiedot henkilöstöstä ja ympäristötekijöistä sekä muista mahdollisista kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan merkityksellisistä seikoista. Tarvittaessa arviossa on esitettävä täydentävää tietoa ja lisäselvityksiä tilinpäätöksessä ilmoitusta luvuista.

Kuvaa konsernin rakenne ja toimintaperiaatteet

Yhä useammin yhdistysten liiketoimintoja siirretään osakeyhtiöihin ja varallisuutta säätiöihin. Jotta sidosryhmät saisivat oikean kuvan kokonaisuudesta, eli toiminnasta, tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, raportoinnin tulee koskea koko konsernia. Vaikka laki ei sitä velvoittaisikaan, on konsernitilinpäätös tehtävä, jos se antaa kokonaisuudesta selkeämmän kuvan. Konsernirakenne ja sen toimintaperiaatteet on myös syytä raportoida.

Lyhyesti konsernitilinpäätöksen laadintavelvollisuudesta

Kirjanpitolain mukaan yhdistyksen/säätiön on laadittava konsernitilinpäätös, jos se harjoittaa liiketoimintaa tai aktiivisesti osallistuu liiketoimintaa harjoittavan tytäryrityksensä johtamiseen, rahoittamiseen tai muihin näihin rinnastettavaan toimintaan. Kirjanpitolautakunta on täsmentänyt, että tämä voi tapahtua esimerkiksi siten, että aatteellinen yhteisö tai säätiö joko oman toimintansa ohella tai muuten luovuttaa tytäryritykselleen hallinto-, rahoitus- tai muita palveluita tai saa niitä tytäryritykseltään. Konsernitilinpäätöksen laadintaa ei kuitenkaan edellytetä, jos sekä päättyneellä tilikaudella että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on konserniyritysten osalta yhteenlaskettuna ylittynyt enintään yksi seuraavista rajoista:

01 liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7 300 000 euroa

02 taseen loppusumma 3 650 000 euroa

03 palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä.

Liikevaihtoa vastaavan tuoton on katsottu tarkoittavan yhdistyksen/säätiön varsinaisen toiminnan, varainhankinnan sekä sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuottojen yhteismäärää.

Kirjanpitolain mukaan konserni syntyy silloin, kun kirjanpitovelvollisella on määräysvalta toisessa yrityksessä. Määräysvalta syntyy yleensä joko omistuksen tuoman äänenemmistön perusteella tai siten, että kirjanpitovelvollisella on oikeus nimittää tai erottaa enemmistö toisen kirjanpitovelvollisen hallituksen jäsenistä.

Ole huolellinen tilintarkastuskertomuksen kanssa

Yhdistyksissä ja säätiöissä on kummassakin valittava vähintään yksi tilintarkastaja. Uudessa tilintarkastuslaissa säädetty kaikkein pienimpien yhteisöjen vapauttaminen lakisääteisestä tilintarkastusvelvollisuudesta ei toistaiseksi koske yhdistyksiä. Toisaalta niin sanotun maallikotilintarkastajan käyttö on yhdistyksissä edelleen mahdollista vanhan tilintarkastuslain kokorajojen puitteissa. Yhdistyslain uudistuksen yhteydessä lakiin on suunniteltu uusia säännöksiä muunlaisesta maallikon tekemästä tarkastuksesta kuin tilintarkastuksesta (ns. toiminnantarkastus).

Vaikka maallikotilintarkastajan käyttö tietyissä tapauksissa onkin edelleen sallittua, ei ketä tahansa voida valita tilintarkastajaksi. Lain mukaan tilintarkastajalla on aina oltava sellainen laskentatoimen, taloudellisten ja oikeudellisten asioiden sekä tilintarkastuksen tuntemus ja kokemus kuin yhteisön tai säätiön toiminnan laatuun ja laajuuteen katsoen on tarpeen tehtävän hoitamiseksi. Suurempien yhdistysten ja säätiöiden tilintarkastajana voi toimia vain hyväksytty tilintarkastaja.

Luottamuksen lisäämiseksi tilintarkastuskertomuksen liittämistä vuosikertomukseen voidaan pitää hyvänä

tapana. Mikäli tilintarkastuskertomus liitetään vuosikertomukseen, on kuitenkin muistettava, että siinä esitetyn tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen pitää vastata sitä virallista tilinpäätöstä, jonka tilintarkastajat ovat tarkastaneet. Poikkeamista on mainittava erikseen.

Mikäli sidosryhmäraportissa esitetään merkittäviä tilinpäätökseen sisällyttömiä tietoja, kuten tilastoja toiminnasta, voidaan näitä tietoja tarkastuttaa erikseen. Vapaaehtoinen raportin varmennus ja tästä raportointi lisää raportissa esitettyjen tietojen luotavuutta.

09

Raportoi johtamisesta, organisaatiosta ja valvonnasta

Luottamuksen lisäämiseksi yhdistyksen/säätiön toimielimet sekä niiden rooli ja tehtävät on raportoitava. Myös toimielinten kokousten lukumäärät, jäsenten nimet sekä mahdollisesti myös heidän taustansa ja toimikautensa on hyvä tuoda raportissa ilmi. Erityisesti säätiöissä olisi hyvä kertoa hallituksen jäsenten valintatapa ja -periaatteet.

Organisaatio vastuualueineen on syytä kuvata lyhyesti. Henkilöstöstä voidaan kertoa perustietojen – kuten lukumäärä ja maksetut palkat – lisäksi esimerkiksi koulutustausta, ikäjakauma, sukupuolijakauma, työsuhteen kesto ja palkitsemisjärjestelmä. Henkilöstön kehittämiseen käytetyt varat, niillä toteutetut toimenpiteet sekä merkittävimmät kehittämishankkeet tarkentavat kuvaa yhdistyksen tavasta johtaa henkilöstöään.

Yhdistyksen/säätiön johdon ja toimielinten jäsenten palkkioiden tai niiden perusteiden raportointi lisää läpinäkyvyyttä. Luottamusta lisäävät myös selvitykset yhtiön johtamista, valvontaa, taloutta ja hallintoa ohjaavista ohjesäännöistä.

Keskity olennaisten asioiden raportoimiseen

Keskittymällä raportoinnissa sidosryhmien kannalta olennaisiin asioihin varmistetaan, että kaikki keskeiset tulokset yhdistyksen tai säätiön toimintavuodesta saadaan viestityksi asiasta kiinnostuneille. Liian yksityiskohtainen toiminnan kuvaus tai tärkeydeltään vähäisempien asioiden sisällyttäminen raporttiin hämärtää kokonaisuutta, eivätkä tärkeät asiat erotu vähemmän tärkeästä informaatiosta.

Olennaisina voidaan pitää yhdistyksen tai säätiön säännöissä määriteltyjen tai hallintoelimiensä päättämien sisäisten päämäärien, kuten strategian ja siitä johdettujen tavoitteiden toteutumista kuvaavia lukuja. Tässä yhteydessä olennaisia raportoitavia asioita ovat myös riskit sekä kriittiset menestystekijät, joiden valossa lukija voi arvioida yhdistyksen tai säätiön strategian toteutumismahdollisuuksia ja toiminnan jatkumisen edellytyksiä.

Olennaisuuden määrittelyssä on lisäksi otettava huomioon raportoivan tahon ulkoinen toimintaympäristö sekä sidosryhmien odotukset. Toimintaympäristöstä tulevia paineita voivat olla esimerkiksi säädösmuutokset, joista tulee olennaisia raportoitavia seikkoja silloin, kun niillä on strategista merkitystä.

Myös ajankohtaisuus vaikuttaa olennaisuuteen. On kartoitettava asiat, jotka ovat olleet yleisessä keskustelussa ajankohtaisia aiheita, sekä pohdittava, mikä merkitys niillä on yhdistyksen tai säätiön toimintaan ja tulevaisuuteen.

Raportoinnin sisällön täydellisyyden huomioon ottaminen on erittäin tärkeää. Täydellisyydellä tarkoite-

taan tässä sitä, että raportointi kattaa koko yhdistyksen tai säätiön toiminnan, ja että se on kattava myös maantieteellisesti.

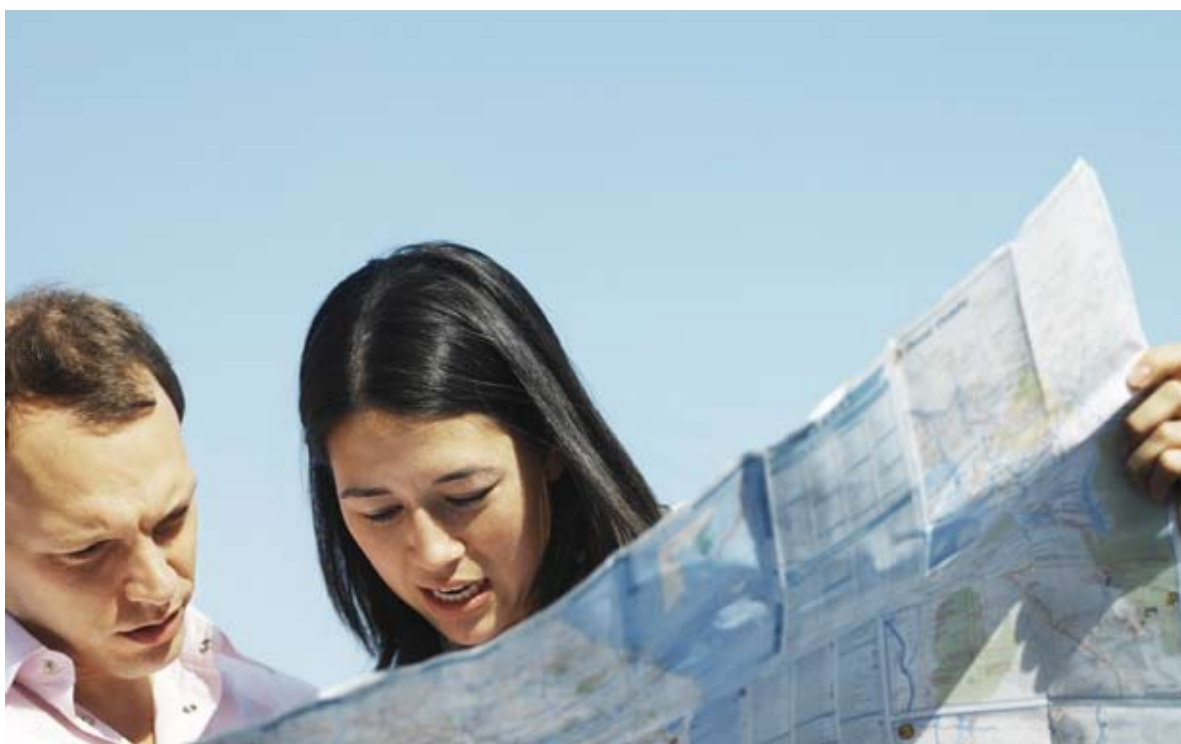
Yhdistysten, jotka ovat osa kansainvälistä organisaatiota tai joilla on läheistä yhteistyötä kansainvälisen organisaation kanssa, on syytä selostaa vuosikertomuksessaan kyseisen organisaation osana toimimisen vaikutuksia yhdistyksen toimintaan ja rahoitukseen. Kotimaista lahjoittajaa kiinnostaa varsinkin se, kuinka paljon Suomessa hankittuja varoja käytetään kansainvälisen organisaation kautta ja miten kansainväliselle organisaatiolle siirrettyjen varojen käyttöä valvotaan.

Lopuksi kannattaa vielä tarkistaa, ettei raportista jätetä pois mitään sellaista olennaista tietoa, jolla voisi olla vaikutusta sidosryhmän yhdistystä tai säätiötä koskevaan arvioon tai päätöksentekoon. Erityisesti on hyvä huomioida, että onnistumisten lisäksi raportoidaan myös siitä, missä kohtaa asetetuista tavoitteista on jääty. Tämä yleensä lisää raportin uskottavuutta.

11

Pyri kirjoittamisessa selkeyteen ja yksinkertaisuuteen

Luottamuksen herättämiseksi raportin on oltava läpinäkyvä, informatiivinen ja selkeä. Kokonaisuuden täytyy hahmottua nopeasti ja vaivattomasti, ja raportin tulee olla silmäiltävissä läpi. Keskity siis raportoimaan niitä seikkoja, jotka ovat olennaisia sidosryhmille.

Vältä pitkiä lauseita, vaikeita sanoja ja tarpeettomia sivulauseita. Jäsentele teksti selkeästi ja muotoile se kunkin otsikon alle mahdollisimman yksinkertaisesti. Ajattele kirjoittaessasi lukijaa, jolla ei ole lainkaan taustatietoa kyseisestä asiasta; myös hänen tulee ymmärtää lukemansa!

12

Käytä diagrammeja, taulukoita ja graafeja

Pyri kattavaan, tiiviiseen raportointiin ja käytä grafiikkaa apuna raportoinnin selkeyttämisessä. Esimerkiksi jäsenten, työntekijöiden tai toimintaan osallistuneiden määrässä tapahtuneiden muutosten esittäminen graafisessa muodossa antaa kehityksestä selkeän kuvan. Lukija hahmottaa helpommin myös kustannusten ja rahoituksen jakautumisen tai vuoden aikana toteutetun varainkeruun pylväiden, diagrammien ja piirakkakuvioiden avulla.

Elävöitä toimintakertomusta vertailuilla ja luvuilla, joiden avulla järjestön toiminta-ajatusta, organisaatiota ja toimintaa voidaan kuvata. Kaikkien käytettyjen tunnuslukujen ei tarvitse olla perinteisiä tunnuslukuja, vaan monet toimintokohtaiset luvut havainnollistavat

toimintaa vielä paremmin. Käytä esimerkiksi jäsenmäärälukuja, kuntoutettavien määrää, koulutettujen määrää, verkkosivuilla kävijöiden määrää, järjestettyjen tilaisuuksien määrää tai painettujen esitteiden määrää.

13

Havainnollista kuvituksella

Valokuva tai muu kuvitus voi herättää kiinnostuksen tai elävöittää asiaa, joka olisi muutoin vaikeaselkoinen tai tylsä. Liitä raporttiin kuvia järjestetyistä tilaisuuksista, avustusten kohderyhmistä ja muusta vuoden aikana toteutetusta toiminnasta. Näistä kuvista voidaan tehdä esimerkiksi visuaalisesti houkutteleva etusivu muutoin hyvinkin yksinkertaiseen vuosikertomukseen.

Kuvat tuovat itse asian ja kohteen lukijalle konkreettisesti esille. Vanhan sanonnan mukaan hyvä kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Muista myös kuvatestit!

14

Hyödynnä uusia ajatuksia ja näkemyksiä

Käytä raportoinnissa hyväksesi järjestön jäsenten tai muiden sidosryhmien mielipiteitä ja ajatuksia tuodaksesi esiin ajankohtaisia aiheita ja tunnelmia kentältä. Onko jokin aihekokonaisuus yhteiskunnallisesti merkittävä? Voitko hyödyntää aiheesta esitettyjä mielipiteitä tai kannanottoja ja herättää sitä kautta lisää kiinnostusta?

Toisinaan voi olla valaisevaa kertoa myös toimintaympäristön muutoksista tai muista ajankohtaisuuksista, jotka voidaan liittää toimintaan.

Tutustu myös muiden järjestöjen vuosikertomuksiin – voit saada niistä uusia ajatuksia.

15

Suunnittele sidosryhmäraportin jakelu

Huolellisestikaan laadittu sidosryhmäraportti ei täytä sille asetettuja tavoitteita, mikäli raportti ei saavuta yleisöään. Sidoryhmäraportin jakelukanava ja -ajankohta tulisi suunnitella raportin kohderyhmien mukaisesti. On syytä kiinnittää huomiota myös siihen, että raportti löytyy helposti ja ajallaan yhdistyksen tai säätiön internet-sivuilta.

Mikäli sidoryhmäraportissa viitataan muihin raportteihin, esimerkiksi tilinpäätökseen, tulisi myös näiden raporttien olla saatavilla.

Lisätietoja

Kari Lydman, Partner
puh. (09) 2280 1843
kari.lydman@fi.pwc.com

Samuli Perälä, Partner
puh. (09) 2280 1650
samuli.perala@fi.pwc.com

Avoim raportti

-kilpailu

PricewaterhouseCoopersin järjestämä Avoin raportti -kilpailu on tarkoitettu yhdistyksille ja säätiöille, jotka hankkivat varoja jäsenmaksuin, lahjoituksin tai julkisin keräyksin, tai muuten käyttävät julkisia varoja yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Kilpailu järjestetään vuosittain, ja sen tavoitteena on kannustaa kolmannen sektorin toimijoita raportoimaan läpinäkyvästi ja laadukkaasti.

Kilpailun osallistujat jaettiin tämän vuoden kilpailussa kokonsa perusteella suuriin ja pieniin kolmannen sektorin toimijoihin. Palkintosumma jaetaan näiden kilpailusarjojen voittajien kesken. Arvioinnin kohteena

ovat ne vuosikertomukset ja muut vastaavat raportit, joiden avulla yhdistys tai säätiö raportoi toiminnastaan ja taloudestaan jäsenkunnalle sekä muille sidosryhmille.

Palkinto myönnetään PwC:n yleishyödyllisten yhteisöjen ja säätiöiden sekä yhteiskuntavastuun asiantuntijoiden ja ulkopuolisista asiantuntijoista koostuvan raadin vahvistaman kriteeristön perusteella.

[Raadin kokoonpano vuonna 2008](#)

Martin Granholm, Matti Honkala, Birgitta Kantola, Johannes Koroma (puheenjohtaja) ja Liisa Ollila.

the 1990s, the number of people in the world who are illiterate has increased from 400 million to 600 million.

There are many reasons for this. One is that the population of the world is growing so fast that the number of people who are illiterate is increasing. Another reason is that the number of people who are illiterate is increasing because of the lack of access to education. In many parts of the world, there are no schools, and even where there are, they are often of very poor quality. This means that many children are not able to learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to go to school. In many parts of the world, the cost of education is very high, and many families cannot afford to pay for their children's schooling. This means that many children are not able to go to school and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too busy to go to school. In many parts of the world, people have to work from a very young age to help support their families. This means that many children are not able to go to school and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too old to go to school. In many parts of the world, people have to work from a very young age, and many of them do not have the opportunity to go to school when they are young. This means that many people are too old to go to school and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too disabled to go to school. In many parts of the world, there are no schools for disabled children, and even where there are, they are often of very poor quality. This means that many disabled children are not able to go to school and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy books. In many parts of the world, the cost of books is very high, and many people cannot afford to buy them. This means that many people are not able to read books and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a pen and paper. In many parts of the world, the cost of a pen and paper is very high, and many people cannot afford to buy them. This means that many people are not able to write and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a dictionary. In many parts of the world, the cost of a dictionary is very high, and many people cannot afford to buy one. This means that many people are not able to look up words and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a teacher. In many parts of the world, the cost of a teacher is very high, and many people cannot afford to pay for one. This means that many children are not able to go to school and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a school. In many parts of the world, the cost of a school is very high, and many people cannot afford to build one. This means that many children are not able to go to school and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a book. In many parts of the world, the cost of a book is very high, and many people cannot afford to buy one. This means that many people are not able to read books and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a pen and paper. In many parts of the world, the cost of a pen and paper is very high, and many people cannot afford to buy them. This means that many people are not able to write and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a dictionary. In many parts of the world, the cost of a dictionary is very high, and many people cannot afford to buy one. This means that many people are not able to look up words and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a teacher. In many parts of the world, the cost of a teacher is very high, and many people cannot afford to pay for one. This means that many children are not able to go to school and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a school. In many parts of the world, the cost of a school is very high, and many people cannot afford to build one. This means that many children are not able to go to school and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a book. In many parts of the world, the cost of a book is very high, and many people cannot afford to buy one. This means that many people are not able to read books and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a pen and paper. In many parts of the world, the cost of a pen and paper is very high, and many people cannot afford to buy them. This means that many people are not able to write and learn to read and write.

There are also many people who are illiterate because they are too poor to afford to buy a dictionary. In many parts of the world, the cost of a dictionary is very high, and many people cannot afford to buy one. This means that many people are not able to look up words and learn to read and write.

PricewaterhouseCoopers Oy,
PL 1015, 00101 Helsinki.
Puhelin (09) 22 800, faksi (09) 174 102.

PricewaterhouseCoopers-ketjuun kuuluvat jäsenyritykset tarjoavat tilintarkastusta, verokonsultointia ja neuvontapalveluja. Ketjun yrityksissä työskentelee yli 155 000 henkilöä 153 maassa. Suomessa toimimme 700 hengen voimin 12 paikkakunnalla.

© 2008 Nimi PricewaterhouseCoopers viittaa maailmanlaajuisen PricewaterhouseCoopers-ketjun jäsenyrityksiin, joista jokainen on itsenäinen juridinen yhtiönsä.